

Dressen

De green van IPC Groene Ruimte die gedeeltelijk met GFT-compost werd gedressed.

Het werkwoord “dressen” is in geen Nederlands woordenboek terug te vinden. Het behoort tot het vakjargon van de greenkeeper en is afgeleid van het engelse “to dress”, wat vertaald kan worden als “aankleden”, “mooi maken”, “klaar maken”. Je zou hieruit kunnen afleiden dat dressen een min of meer cosmetische behandeling is van de grasmat. Het gras knapt er zeker van op, maar dressen dient vooral om de grasmat vlakker en strakker te maken ten behoeve van het spel. De greens worden meerdere keren per jaar gedressed om de bespeelbaarheid op peil te houden.

Een tweede, wat minder bekende functie van het dressen is het verbeteren van de toplaag. Ondanks de zorgvuldige profielopbouw, laat de kwaliteit van de toplaag nogal eens te wensen over. Afhankelijk van de aard van de problemen, kan goed gekozen dressmateriaal een belangrijke verbetering opleveren. Vanaf 2002 hebben we bij IPC Groene Ruimte op kleine schaal geëxperimenteerd met GFT-compost, met opmerkelijke resultaten.

Auteur: Bertus Gibcus en Ernst Bos

Oneffenheden

Het belangrijkste doel van dressen op de golfbaan is het wegwerken van kleine oneffenheden. Door het bespelen (divots, pitchmarks), belopen (spikes) en berijden (onderhoud, caddies) wordt elke grasmat naar verloop van tijd minder vlak. Daarnaast kunnen ook ziekten, vraat en pikwerk van vogels oneffenheden veroorzaken, die door middel van dressen kunnen worden uitgevlakt. Mollen, konijnen, egels en soms zelfs dassen en wilde zwijnen veroorzaken met hun graafwerk vaak grotere beschadigingen, die ingrijpender herstelmaatregelen vereisen.

Afhankelijk van de oppervlakte en de vereiste precisie wordt dressgrond handmatig of machinaal opgebracht en vervolgens ingeveegd

of ingesleept met een sleepmat. Dit gaat het beste in een kort gemaaid en droge grasmat. De laagdikte is afhankelijk van de grashoogte. Het is verstandig een strooidikte aan te houden die niet meer bedraagt dan een derde tot de helft van de grashoogte. Het gras mag niet worden begraven. Op de green wordt per keer niet meer dan een à twee millimeter opgebracht, in hoger gras zelden meer dan vijf millimeter. Wanneer de samenstelling van de toplaag goed is, wordt voor het dressen van de green in principe hetzelfde materiaal gebruikt als waaruit de green is opgebouwd.

Verbetering van de toplaag

Door middel van dressen is het mogelijk de kwaliteit van de toplaag te verbeteren. De

samenstelling van de dressgrond moet dan worden afgestemd op de aard van het probleem. Grofweg onderscheiden we drie probleemsituaties:

- de toplaag is te schraal;
- de toplaag is te vet;
- de viltlaag is te dik.

Zeer schrale toplagen (minder dan 2 % humus) zijn goed waterdoorlatend, maar ze houden weinig vocht en voedingsstoffen vast. Dit maakt de grasmat kwetsbaar in droge perioden. Extra zorg is nodig op het gebied van beregening en bemesting. Het grootste voordeel ten opzichte van wat humeuze toplagen is de betere bespeelbaarheid onder natte omstandigheden.

Onder droge omstandigheden is een schrale toplaag echter veel minder stabiel, waardoor gemakkelijk hardnekkige beschadigingen (tee) ontstaan. Om het gras in droge perioden voldoende te laten groeien (herstellen) is het noodzakelijk om meer en frequenter te beregenen om de vochtvoorraad in de toplaag op peil te houden. Bovendien vraagt de bemesting meer aandacht omdat door het schrale zand geen voedingsstoffen worden gebufferd en elke overmaat uitspoelt. Door te dressen met wat humeuze materiaal kunnen deze nadelen worden beperkt.

Vochtige omstandigheden, een lage pH en een slecht ontwikkeld bodemleven zijn ongunstig voor de afbraak van organische stof. Te trage afbraak leidt tot ophoping van organische stof in de toplaag. Deze wordt daardoor vetter en daardoor te zacht onder natte omstandigheden. Omdat meer water wordt vastgehouden, ontstaan gunstige omstandigheden voor de vorming van vilt, zeker in een zuur milieu zoals op de green meestal aanwezig is.

Verticuleren en beluchten hebben tot doel vilt te verwijderen en lucht in de grond te krijgen. In eerste instantie vooral om de wortelgroei van de grasplant te stimuleren. Tegelijkertijd bevordert de luchttoetreding ook de afbraak van

organische stof. Een goede afbraak is daarnaast afhankelijk van de samenstelling van het aanwezige organische materiaal (met name de verhouding tussen koolstof en stikstof, de zogenaamde C:N-coëfficiënt) en de aanwezigheid van voldoende micro-organismen. Deze laatste zullen zich overigens snel vermeerderen als de omstandigheden gunstig zijn. Een goed gekozen dressgrond bevordert de omstandigheden voor afbraak.

De ideale dressgrond

Dressgrond bestaat uit een mengsel van zand en organische stof. De ideale verhouding is afhankelijk van de omstandigheden en het doel van het dressen. Globaal gelden voor dressgrond onderstaande eisen:

- de grofheid van het zand moet aansluiten bij het materiaal van de toplaag;
- lutumgehalte is niet groter dan 2%;
- leemgehalte bedraagt 3-7%;
- organische stofgehalte bedraagt 3-5%.

Als vuistregel zijn deze getallen bruikbaar, maar eigenlijk is maatwerk noodzakelijk. Het kan nuttig zijn op een enkele green of tee verschillende samenstellingen dressgrond toe te passen:

rijker (humeuzer) op de schrale (hogere en drogere) delen en wat armer op de meer humeuze (meestal lagere en nattere) plaatsen.

Dergelijk maatwerk is gemakkelijker uitvoerbaar als de dressgrond zelf kunt mengen. Hiervoor heb je wel ruimte en middelen voor nodig. In de praktijk wordt de meeste dressgrond gekocht. Gangbaar zijn mengsels met bijvoorbeeld verschillende percentages zand en heidecompost (bijvoorbeeld 80:20 of 90:10). Ook andere soorten compost, bijvoorbeeld uit GFT-afval zijn onder bepaalde voorwaarden en voor bepaalde doelen bruikbaar.

Als grond wordt gebruikt uit ontgravingen is het verstandig extra alert te zijn op allerlei zichtbare of onzichtbare verontreinigingen. Soms is zeven noodzakelijk om te voorkomen dat stenen, puin, glas of andere onrechtmatigheden over de grasmat worden uitgestrooid. Grond die van elders wordt aangevoerd behoort voorzien te zijn van een certificaat waarin de herkomst en de kwaliteit (chemische verontreinigingen) is beschreven.

Op de meeste golfbanen wordt voor het dressen gebruik gemaakt van mengsels met heidecompost. Deze keuze ligt voor de hand omdat de heidecompost ook is verwerkt in de meeste greens en tees. Een aantal banen heeft goede ervaringen met mengsels van zand en zelfgemaakte bladcompost. Sinds een aantal jaren is ook compost op basis van GFT-afval beschikbaar voor het gebruik op de golfbaan. Het wordt nog niet op grote schaal toegepast, vooral omdat het op bepaalde punten nogal afwijkt van de composttypen die op de golfbaan gangbaar zijn:

- GFT-compost bevat meer voedingsstoffen;
- de C:N-coëfficiënt is veel gunstiger (ca. 10:1, heidecompost tot meer dan 40:1);
- GFT-compost heeft een hogere pH (ca 7,0);
- GFT-compost heeft in het algemeen een grovere structuur.

Door bovenstaande eigenschappen is de afbreekbaarheid van GFT-compost zeer veel groter dan van heidecompost. Mede daardoor bevat het ook meer micro-organismen en is het aantrekkelijk voor regenwormen. Een grove structuur is ongunstig voor verwerking op de green.

Experiment met GFT-compost

Bij IPC Groene Ruimte hebben we op de locatie in Velp vanaf 2002 geëxperimenteerd met het gebruik van GFT-compost op de green. Het experiment is klein van opzet en er zijn niet op

Met de holecutter konden de veranderingen in de viltlaag en profielopbouw goed worden waargenomen.

Toplaagprofiel uit het normaal behandelde deel van de green (links) en uit het deel dat met compost werd gedressed.

Regenwormen zorgen voor intensieve menging en beluchting van de grond.

structurele wijze gegevens verzameld. Er kunnen dan ook geen vergaande conclusies aan worden verbonden. Vooral visueel is een aantal interessante ontwikkelingen waargenomen.

Op de green was bij aanvang van het experiment sprake van sponsvilt en een enigszins gelaagde bodemstructuur. Het grasbestand bestond uit ca. 50% roodzwengras, 45% struisgras en 5% straatgras. Vanaf 2002 is een deel van de green 4 keer per jaar gedressed met een mengsel van zand met GFT-compost in een verhouding van 90:10. Per keer is ongeveer 1 mm opgebracht. Behalve het dresen is de gehele green steeds op dezelfde wijze onderhouden, er zijn geen extra maatregelen uitgevoerd ter bestrijding van vilt. Tot eind 2004 zijn op het behandelde deel van de green de volgende ontwikkelingen waargenomen:

- kort na de eerste keer dresen nam de wormenactiviteit sterk toe, er waren veel hoopjes op de green en in de pluggen waren duidelijk gangen zichtbaar;
- het behandelde deel liet een versterkte grasgroei zien, er werd meer massa afgemaaid;
- als gevolg van de wormenactiviteit leek de toplaag wat zachter te worden (niet gemeten);
- het aanwezige sponsvilt was binnen één seizoen grotendeels verdwenen;
- na ongeveer een jaar nam het aantal wormenhoopjes weer af;
- na twee jaar was er sprake van een zeer homogene toplaag, alle gelaagdheid was verdwenen, er was een aanzienlijk aantal wormengangen;

- de pH-KCl is in twee jaar gestegen van 3,9 tot 4,5;

- in het eerste jaar was een duidelijke toename te zien van het aandeel straatgras (tot ca 20%), daarna nam dit weer af tot het oorspronkelijke aandeel van ca. 5%.

Op het normaal behandelde deel van de green is gedressed met een mengsel van zand met heidecompost (90:10). In dit deel zijn de bovenbeschreven ontwikkelingen niet waargenomen. Het verdwijnen van de viltlaag en de gelaagdheid van de toplaag lijkt derhalve geheel toe te schrijven aan de toepassing van de dressgrond met GFT-compost.

Omdat, als gevolg van de mengverhouding en de geringe laagdikte, slechts een beperkte hoeveelheid GFT-compost is opgebracht, heeft het effect ervan ons op een aantal punten verpast.

- Vooraf was rekening gehouden met een toename van de wormenactiviteit en een toename van het aandeel straatgras als gevolg van de rijkere samenstelling en de hogere zuurgraad. Ook de groeiimpuls van het gras was om deze redenen verwacht.

- Opmerkelijk was de afname van het aandeel straatgras en de vermindering van de wormenactiviteit na het eerste jaar, afgaand op de bovengrondse waarneming van wormenhoopjes. Door de wormenactiviteit was het noodzakelijk vaker te slepen. De toplaag leek weliswaar zachter te worden, maar bleef wel voldoende

stevig.

- Het meest verrassend was voor ons de snelheid waarmee de viltlaag was afgebroken en de mate waarin in korte tijd de toplaag was gehomogeniseerd. Dit is een structurele verbetering van de toplaag, waardoor minder frequent hoeft te worden belucht en geverticuteerd. Op basis van onze bevindingen, hoe beperkt ook, lijkt de terughoudendheid voor het gebruik van GFT-compost op de golfbaan niet helemaal terecht. Met name de toch veelvoorkomende problemen met vilt en gelaagde opbouw lijken de moeite waard van een experiment op kleine schaal. Overigens geldt dit ook voor andere vormen van organische bemesting, waarvan een vergelijkbare werking mag worden verwacht. Wanneer de genoemde aanleidingen er niet zijn, ligt het voor de hand om het dresen gewoon uit te voeren volgens het vertrouwde recept.

Bertus Gibcus en Ernst Bos
Docenten onderhoud golfbanen en sportvelden
bij IPC Groene Ruimte

IPC Groene Ruimte in Arnhem is een opleidings- en adviescentrum op het gebied van bosbouw, milieu- en cultuurtechniek, groenvoorzieningen, natuur- en landschapsbeheer, Arbo en veiligheid. IPC biedt trainingen aan voor vakmensen, waarbij praktische vaardigheden centraal staan. IPC adviseert beheerders, bestuurders en eigenaren van ons landelijk en stedelijk gebied bij de instandhouding en ontwikkeling van een duurzame leefomgeving.

IPC Groene Ruimte, Postbus 393, 6800 AJ Arnhem, T (026) 355 01 77, I www.ipcgroen.nl